

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קת.

עין משפט נר מצוה

א [מיי"פ] י"א מהלכות
עדות דין י' וי"ג מהל'
מסורה דין י':

תורה אור השלם

1. מדוע שובבה העם
הזה ירושלים משבה
נצחת החוקים בתרמית
מאנו לשרבו:
2. אבותיכם איה הם
והנבאים הלעולם יחיו:
זכיה א ה
3. אך דברי וחקי אשר
צוית את עבדי הנביאים
הלאו השיגו אבותיכם
והשרבו יאמרו כאשר
זמם יי צבאות לעשות
לנו בדרבנו ובמעללינו
כן עשה אמתנו:

4. כה אמר יי איה ספר
בריתות אמכם אשר
שלתיהו או מי מנשי
אשר מקרתי אתכם לו
הן בעונותיכם נמפרתם
ובפשעיהם שלחה
אמכם: ישעיהו נ א
5. ועתה עשו בי יי אמר
עבדי דוד לאמר ביד דוד
עבדי הושיע את עמי
ישראל מיד פלשתים
ומיד כל איביתיהם:

6. ואמרתי אליהם בה
אמר יי צבאות אלהי
ישראל הנני שלח
אלקחתי את נבוכדנצר
מלך בבל עבדי ושמתיו
כסאו ממעל לאלבנים
עליו יושב ויגיד לי
את שפירתי עליהם:
7. והעלה על ריבכם היו
לא תהיה אשר אתם
אמרים נהיה קבוצים
במשפחות הארצות
לשרת על יד אבק:

8. יסרו למשפט אלקי
ישראל: ישעיהו כח כ
9. וישלח מלאכים אל
בלעם בן בעור פתחה
אשר על הנהר ארץ בני
עמון לקרא לו לאמר הנה
עם יצא ממצרים הזה
כסה את עין הארץ והוא
ישב מפלי:
10. וישא משלו ויאמר
נאם בלעם בן בעור ונאם
הגבר שתם העין:

11. ושובו רשעים
לשאולת כל גוים שכחי
אלהים: תהלים ט י"ה
12. מי מנה עפר יעקב
ומספר את רבע ישראל
תמת נפשי מות ישרים
והתדי אחריתי פמהו:
13. ועתה הנני הולך
לעמי לכה איצחק אשר
עשה העם הזה לעמך
באחרית הימים:

14. וילכו זקני מואב
וזקני מדן וקסמים בידם
ויבאו אל בלעם וידברו
אליו דברי בלק:
15. ויאמר אליהם לינו
פה הלילה והשבתי
אתכם דבר כאשר ידבר
יי אלי וישבו שרי מואב
עם בלעם:

16. ויאמר אליהם כ
בלעם לא תלך עמיהם
לא תאיר את העם כי
ברוך הוא:
17. ויבא אליהם אל
בלעם לילה ויאמר לו
אם שואלך ב א
כמה רב י

בלעם היה: זנו הוא. לבלעם זנזיותות שבלעם גדול מנאצו היה
זנזיותות: הא שאר נכרים אסו. כלומר מדקא חשיב מנא דמתנימין
דבלעם שהיה נכרי זנזי הדיוטות וקאמר דאין לו חלק מכלל דשאר
נכרים יש להם חלק: מהנימין מני וכו'. א"ל ר' יהושע אלו נאמר ישונו
רשעים לשאלה א כלל הגוים משמע

דקאמרת השתא דכתיב כל גוים
שכחי אלהים לא משמע אלא אותן
השוכחים אלוה גוון בלעם (עשמוטו) ש
אכל אחריני אמו כדאמרין ברש
פרקיין (דף 65): ורעו זרים לאנכס
וצני נכר אכריכס לעולם הבא: מאי
ניינו כל גוים שכחי אלהים. דמשוט
הכי נזכר הקצ"ה הרשעים שבהם
ונותן אותם בגיהנם ואין להם חלק
לעמיד אכל השאר יש להם חלק: ואף
אוסו רשע נתן סימן בעלמנו. שאין
לו חלק לעמית: סמוס נפשי מוט
ישרים. אס ימות מיתת עולמו תהא
אחריתי כמוהו דודאי יש לו חלק
עמסה: ואס לאו. דלא ימות אלא
יהרג הנני הולך לעמי לגיהנם: לא
היה להם שלום. דכתיב המכה את
מדן צדה מואב: להוין. כעוסין
כאדם שטוס פניו להוין:
כרכושא. חולדה: כרכושא
והנא. אין להם שלום מעולם:
יש גרף. מול רע: כלום יש אז
שנוא אס זנו. שהוא סבור שילמך
לו הקצ"ה קלל את בני דקאמר
בלעם לינו פה הלילה: הולא
אפילו כלפי שמיא מהני. דלאני
ליה מה שהלתי פניו לומר לשלוחי
בלק לינו פה שאמר לו הקצ"ה
במחילה לא תלך והדר אמר לך:
מלכותא בלא סגא. כלומר שררה
גדולה ואינו חסר אלא כתר מלכות:
אני היום רך ומשוח מלך והאנשים
האלה קיים ממני. כלומר איני גדול
מהם אלא משחת מלכות: שפי. כמו
(תולין דף נד): צוקא לטמא דשך
מדוכתיה: שפיפון. משמעו שמים:
סוס העין. סמוס פתוח כמו סמומו
(ניכר) כלומר עינו אחת פתוחה מכלל
דהאחרת סמומה וכי נמי מתרגמינן
דשפיר חזי. אית דמפרשי סמוס כמו
סמוס ולא מילתא היא: קוסס
כאמסו. כגון מעלה צוורו:

כרע
הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי: בלעם א בלא עם דבר אחר בלעם
שבלה עם בן בעור שבא על בעיר תנא הוא בעור הוא כושן רשעתים
על בעיר כושן רשעתים דעבר שתי רשעיות בישראל אחת בימי יעקב
והאחרת בימי שמו לבן הארמי שמו כתיב בן בעור וכתיב בן בעור אמר רבי
יהושע היא דתניא ר"א אמר ר"א ישובו רשעים לשאלה כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאלה
אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו פושעי עובדי כוכבים דבדרי ר"א א אמר לו ר' יהושע וכי
נאמר בכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעים לשאלה מאן נינהו
כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו אמר תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי
מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני הולך לעמי וילכו זקני מואב וזקני מדן תנא מדין ומואב
לא היה להם שלום מעולם משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב על האחד אמר
האחד אם איני עוזרו היום ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב אמר רב פפא היינו דאמרי
אינשי כרכושא ושונרא עבדו הלוא מתרבא דביש גרא וישבו שרי מואב עם בלעם ושרי מדן להיכן אזול כיון
דאמר להו לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר אמרו כלום יש אב ששונא את בנו אמר רב נחמן חוצפא אפילו
כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם אמר רב ששת חוצפא מלכותא
בלא תאגא היא דכתיב ויאנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני וגו' א"ר יוחנן
בלעם חוגר ברגלו אחת היה שנאמר וילך שפי שמשון בשתי רגליו שנאמר שפיפון עלי אורח הנושך עקבי
סוס בלעם סומא באחת מעיניו היה שנאמר שתום העין קוסס באמתו היה כתיב הכא ונפל וגלוי עינים וכתיב
התם והנה המן נופל על המטה וגו' איתמר מר זוטרא אמר קוסס באמתו היה מר בריה דרבינא אמר שבא על
אתונו מ"ד קוסס באמתו היה כדאמרן ומ"ד בא על אתונו היה כתיב הכא ונפל וגלוי עינים וכתיב הכא
כרע

דקא אסי מיהודה. דקאמר לו דוד ו
ומיודעי שהיה קורא לאחיתופל מיודעי
כדוד: מואב סיר רחלי. דוד דקא אסי ממואב: סיר רחלי.
גחזי סקר ונטרע על עסקי רחיה: על אדום אשליך נעלי.
אנעיל אותם כגן עדן: אס יבא
דוד שהרג את הפלנסי. ויענק לפיך
על שאתה נותן חלק לדואג ואחיתופל
לנוה"כ מה אתה עושה להפסי דעמו
שהם היו שונאין אותו: אמר להם
עלי לפייסן ולעשותן ריעים והאזנים
זה לזה והיינו התרועעי לשון ריעות:
ושמואל אמר. מאי תשובה נלחם
כה"ג [בארן] עשה בני אדם וכו':
עבד שמכרו רבו. ומאחר שמכרו
הקצ"ה לנבוכדנצר וגרשו מעליו
יש לו עליו כלום: מאי דכתיב
ודוד עבדי נבוכדנצר עבדי שקראו
לאותו רשע עבד כמו שקראו לדוד
דכתיב צסוף ירמיה (מג) הנני
שלח ולקחתי את נבוכדנצר עבדי
לא מפני שדומה זה לזה אלא גלוי
ידוע לפני מי שאמר והיה העולם
שעמדין ישראל לומר כזכר מכרונו
הקצ"ה לנבוכדנצר לפיכך הקדים
הקצ"ה וקרא עבדי לנבוכדנצר כדי
להחזיר להן תשובה: עבד למי נכסיס
למי. כלומר נבוכדנצר עבדי הוא
וכל מה שקנה לי הוא ועדיין לא
יאתם מרשותי: והעולה על רוחכם
היה לא ספיה. כל מה שאתם
צורים לא יהיה: כל מי האי
ירסחא. מי יתן ויצא לנו זה הכעס
בחימה שפוכה אמלך עליכם שיגאלנו
בעל כרחנו וימלך עלינו: א"ר אבא
בר כהנא. היינו תשובה נלחם דלמרו
ליה אלהים יורנו שאין אנו יכולין
ליסר אותו: בלא עם. שאין לו
חלק עם עם: שבלעם עם. שבלעם
ישראל בעלמנו שהשאלו לבלק כדנעין
למינו לקמן [קו]. והפיל מהם כ"ד
אלפים: צעור שצא על צעיר.
שצא על אתונו כמו צהמה דמתרגמינן
צעיר: סנא הוא צעור. אצין
של בלעם הוא כושן רשעתים הוא
לכן הארמי: אחס בימי יעקב.
שדף אחריו וצקס לעקור הכל:
ואחס בימי שופטים. לאחר מיתת
יהושע דכתיב (שופטים א) וימר אף ה'
בישראל ויחסם צד כושן רשעתים:
זנו צעור. משמע צעור זנו של

הוא לבן הארמי בעור שבא
ואחת בימי שפוט השופטים ומה שמו לבן הארמי שמו כתיב בן בעור וכתיב בן בעור אמר רבי
יוחנן אביו בנו הוא לו בנביאות בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא אחרוני אתו מתניתין מני רבי
יהושע היא דתניא ר"א אמר ר"א ישובו רשעים לשאלה כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאלה
אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו פושעי עובדי כוכבים דבדרי ר"א א אמר לו ר' יהושע וכי
נאמר בכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעים לשאלה מאן נינהו
כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו אמר תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי
מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני הולך לעמי וילכו זקני מואב וזקני מדן תנא מדין ומואב
לא היה להם שלום מעולם משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב על האחד אמר
האחד אם איני עוזרו היום ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב אמר רב פפא היינו דאמרי
אינשי כרכושא ושונרא עבדו הלוא מתרבא דביש גרא וישבו שרי מואב עם בלעם ושרי מדן להיכן אזול כיון
דאמר להו לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר אמרו כלום יש אב ששונא את בנו אמר רב נחמן חוצפא אפילו
כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם אמר רב ששת חוצפא מלכותא
בלא תאגא היא דכתיב ויאנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני וגו' א"ר יוחנן
בלעם חוגר ברגלו אחת היה שנאמר וילך שפי שמשון בשתי רגליו שנאמר שפיפון עלי אורח הנושך עקבי
סוס בלעם סומא באחת מעיניו היה שנאמר שתום העין קוסס באמתו היה כתיב הכא ונפל וגלוי עינים וכתיב
התם והנה המן נופל על המטה וגו' איתמר מר זוטרא אמר קוסס באמתו היה מר בריה דרבינא אמר שבא על
אתונו מ"ד קוסס באמתו היה כדאמרן ומ"ד בא על אתונו היה כתיב הכא ונפל וגלוי עינים וכתיב הכא
כרע

הנהגות הגר"א
[א] גמ' כתיב מיתת כרע
שכ. נמחק צ' מיתת כרע
שכ וי"ג נפול:

מוסף רש"י
ירלך שפי. אשלישייטיי,
כמו (תולין מג): דשך
מזוכתיה (סוטה י').
שפיפון. שפיה כפולה
(סוטה) שתום העין. ולא
אמר שמוס העינים (במדבר
ד. כ)

האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: במדבר כב כ
19. ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אלי יקרה יי לקראתי ודבר מה יאמרי והגדתי לך ויחל שפי: במדבר כג ג
20. ויהי ון נחש עלי דרך שפיפון עלי אורח הנושך עקבי סוס ויפל רכבו אחור:
בראשית מט ז
21. נאם שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחזה שרי יחזק נפל וגלוי עינים: במדבר כד טו
22. ותמלך שוב מונת הביתן אל בית משהה דתן והקן נפל על המטה אשר אסרו עליה ויאמר
המלך הגם לבלבש את המלכה עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני הקן חפ: אסתר ז ה
23. כרע שכב כארץ וכלביא מי יקומנו מברכיך ברוך ארריך ארור: במדבר כד ט
24. בין רגליה כרע נפל שקב בין
רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד: שופטים ה כו